

علی شریعتی و فارس شعوبه چیلیگی 5

کئچمیش دانیشیقلاردا ایشاره اولوندوغو کیمی علی شریعتی ایستر سنتی روحانیت، ایسترسه ده تتوکرآت روحانیت کسیمی طرفیندن ایسلامیت مقوله سی باخیمیندان التقاطی (غرب مدنیته ایله ایسلامی قاریشدیرمیش) بیر شخص دئییه قلمه آلینمیش و اثرلری نین اصلاح اولونماسی مرتضی مطهری طرفیندن اصلاح اولوناجاگی دوغرولتوسوندا دا قرار قبول اولونموش. اوسته لیکه علی شریعتی ایسلامیتی روحانیتسیز "تشیع علوی" دئییه فارسلیق اوچون یئنی بیر مذهب آنلاییشی دئییه اورتایا قویماغا چالیشارکن "تصوف" آنلاییشینی یوخ ائتمکله تشیع صفوی دئییه "سنتی شیعه" آنلاییشینی دا آرادان قالدیرمانی و اونون یئرینه "تشیع علوی (روحانیتسیز ایسلام)" آنلاییشینی فارسلیق اوچون گرکلی حساب ائتمیش. علی شریعتی ساسانیلیگه گئری دؤنمگه دوغرو اویلدوردوغو "تشیع علوی" گؤروشلرینی اساسلانديرماق اوچون اؤزگه لشمک، اؤز ملی منلیگی و کیملیگینه اؤزگه یاشاماق مسئله سینی آچیقلاماقلا دوشونجه لرینه اساس یاراتماغا چالیشمیش.

اؤزگه لشمک (الیناسیون)

علی شریعتی "باز شناسی هویت ایرانی - اسلامی" کتابیندا "ب" بسم الله- دان باشلا یاراق ایران ممالیکی محروسه سینی فارسلیق گؤزو ایله تانیلاماغا و

تعريف ائتمگه باشلاميش. على شريعتى اؤز مى كيملىك و منليگينه (اوخو: فارسليغا) اؤزگه لشمك اوزره يازميش، اوخويوروق:

اؤزگه لشمك: "اؤز مىللى منليگى و كيمليگيندن اوزاقلاشماق آنلايشيني بير مدنى انسان دئيه يوخ ائده رك اؤزگه بيريسيني اؤز يئرینه اوتورتماق ترجمه ائدرسك، بو حالتده آيرى بير شخصى و ملتى بيچىملنديرن و اونو شكىللنديرن عونصورلار، او شخصين و ملتين مدنيتى و روحيه سينده اورتايا چىخاراق اونو اؤزگه لشمگه و آيرى بير مدنيت صاحىبى اولان انسان يوخسا مى توپلوم اولماسينا يول آچار دئيه بيله ريك. بو عونصورلارين بير شخصده تجلى ائتمه سى شكسىز بير ملتين اؤزگه لشمه سى و خسته لنمه سى دئييل، اوسته ليك او مدنيتين زنگينلشمه سینه و وارلى اولماسينا دا يول آچابيلر. بو دئديكلريميزه باخمايaraq بو مدنيتين و روحيه نين نئجه بير باشقا شخصه و ملته آشيلانماسى و اونا گيرمه سى (تداخل ائتمه سى) اونون ساغلام، يوخسا خسته و مريض اولدوغونا دايبير بيزه بيلگى وئره بيلر"¹.

على شريعتى نين بو گؤروشلرينى ايضاح ائدرسك، بئله دئمك اولار: انسان اؤز ديل و مدنيتى حاكيم اولموش توپلومون بير عضو و اوولادى اولاراق هر هانكى مملكتده تحصيل اوچون گنده رسه، اورادا تحصيل آلارسا، او ديل و مدنيتيه صاحيب اولموش ملتدن بير شئيلر اؤيرنرسه، يئنى اؤيرنديكلرينى اؤز دىلى و مدنيتى نين زنگينلشمه سینه و گوجلنمه سینه قاتارسا، بو ايش اولدوقچا مثبت سايبيلار. آنجاق محكوم و ايستعمارا تابع توتولموش بير ملت اوولادى اؤرنك اولاراق گونئى آذربايجان توركو دئيه اؤز دىلى نين يازيب اوخوماسيندان محروم قالارسا، باشقا دىلى اؤيرنمكله اؤزگه دىلى و مدنيتى نى اؤز مى توپلومونا بير سوغات دئيه

گتیررسه، بو شخص اؤزگه لشمیش و ائلمینه اولموش (اؤز کیملیگینه اؤزگه اولموش) بیر شخص اولاراق ملی فاجعه-یه و ملی وارلیغین یوخ اولماسینا کؤمکچی ساییلار. بئله لیکله بو اؤزگه لشمیش شخص ایستعمارچی دیلی و مدنیتی اؤز ملی توپلومونا آشیلار و تزریق ائدرکن، یوخ اولماغا محکوم اولان منسوب اولدوغو مدنیتی اریتمک سیاستینه تابع توتماغا، اونون ملی روحونو یوخ ائتمکده قاتقیدا بولونماغا، اؤزگه لشمه سینه، اؤز مدنیتینی شکیللندیرن عونصورلارین یوخ اولماسینا، و آیری بیر ملتین مدنیتی و ملی روحونا تسلیم اولماسینا و بیر ملی وارلیغی یوخ ائتمه سینه یول آچار. دئمک، حاکیم ملتین دیلی و مدنیتی نین روحو محکوم ملتین دیلی و مدنیتی نین یئرینه اوتوراراق، او دیلی و مدنیتی یوخ ائتمگه و او توپلومو اؤزگه لشدیرمگه، اؤزو ده اؤز ملی منلیگی و کیملیگینه دوشمن کسپلمیش مقامدا یئر آلا. بو دوغرولتودا اؤز لرینی "آذریها" اؤز لرینی قلمه آلان، پان ایرانست و فارس ایستعمارچیلیق محفلینه باغلی، آذربایجان تورکلوگو ایله باریشماز دوشمن ساییلان ذاتلار "**روزنامه آذربایجان**" آدلی گئنه ده پان ایرانستلیک دوشونجه لرینی یایماقلا مشغول اولان گؤنده لیگین باش یازاری (سر دبیر) دئییه جلال محمدی آدلی بیر مؤلیفین تبریز امام جمعه سی "آل هاشم" علییه یازدیغی مقاله سینی نظردن کئچیرمک مسئله نین هارادا اولدوغونو آچیقلیغا قاویشدیرار². بو آرادا بو شخص باشقا "جلال محمدی" لر ایله یانلیش آنلاشیلماسین و فارس مدنیت راسیستلیگینه ائتدیگی خدمتی ضایع اولماسین دئییه اونون تصویری ایله تانیش اولماق یئرلی ساییلار.

جلال محمدی آدلی مؤلیف "دیدگاههای رهبر معظم انقلاب درباره زبان فارسی و دیدگاه امام جمعه تبریز" آدی باشلیغی آلتیندا سیدعلی خامنه ای نین گؤروشلریندن یولا چیخاراق تبریز امام جمعه سینی مذمت ائتمه سینه دقت یئتیرمک یاخشی اولار دئییه دوشونورم. جلال محمدی نین یازیسی نین گیریشینده اوخوریوق:

"ملی دیلین و آنا دیلین (زبان مادر، نه زبان مادری!) اهمیتی مسئوللار، خصوصا

جلال محمدی / Cəlal Muhəmmədi

بؤیوک پوستلاردا اولانلار اوچون اولدوقچا گرکلی و واجیب ساییلار. فارس دیلی ایرانلیلارین ملی دیلیدیر. بیر سیرا مدنیتدن خبرسیز انسانلار فارس دیلی نین قورونماسینی و یایلماسینی "ناسیونالیسم ایرانی یا فارسی" دئییه ایراندا اولان مختلف دیل و لهجه لر ایله دوشمنلیک ائدیله دئییه یورماغا چالیشارلار"³.

اوسته گؤروندوگو کیمی جلال محمدی آدلی مؤلیف بیر آذربایجانلی، آنجاق آذربایجان تورکلوگونه اؤزگه لشمیش،

ائلمینه اولموش بیر فارس مدنیت راسیستی اولاراق فارس آموزش و پرورش وزیر، سید محمد بطحائی نین "زبان فارسی در مدارس خط قرمز ماست" آدلی فارس ایستعمارچیلیق گؤروشلرینه بیر دستک اولاراق اورتا چیخار. جلال

محمدی نین اؤزگه لشمیش مدینیتی و ملی روحوندا عربلیک و ایسلامیت آنلاییشی دئییل، علی شریعتی وورقولادیغی "ایران فرهنگی"، فارس مدینیتی و فارس روحیه سی اورتایا چیخار. بئله لیکله او فارس حاکیمیتی نین بؤیوک پوستلاریندا اولان انسانلارین فارس روحیه لی اولماسی نین واجیب اولماسینی، فارسلیغین یاییلماسینی فارس ملیتچیلیگی دئییل، یالنیز ملی بیرلیک اراده سی نین تجلی سی دئییه اورتایا قویماغا چالیشار. جلال محمدی اؤز گؤروشلرینی اساسلانديرماق اوچون سیدعلی خامنه ای نین ده کئچن ایللرده فارسلیق اوچون اورتایا آتدیغی گؤروشلرینی بیر وسیله دئییه آیینتی اولاراق سرگیلمگه چالیشار، جلال محمدی سیدعلی خامنه ای نین 1392 اینجی ایلین مرداد آییندا ملی دیل اوزره بیلک یوردو اوستادلارینا عنوانلادیغی دانیشیقدا اوخوبوروق:

" عزیز باجی قارداشلار! بیر مملکتین ملی دیلی هله ده چوخلارینا بیلنمیش و تانینمیش دئییل. فارس دیلی گرک یاییلسین! فارس دیلی و مدنی نین تأثیری دنیا چاپیندا گونو گوندن آرتمالیدیر. فارسچا یازینیز! فارسچا لغت و اصطلاح دوزتینیز!. مملکتین گلشمه سیندن گلجکده فیدالانماق ایستگن انسانلارا فارسچا اؤیرنمگی مجبور ائتمه لیبیک"⁴.

اوسته گؤروندوگو کیمی سیدعلی خامنه ای فارسلیق سیستمی ایله تربیت اولوندوغو اوچون هر هانکی بیر فارس کیمی دوشونر. خاریجیلری فارسچا اؤیرنمگه زورلاماق تکلیفی بیله حتی فیضیه قوم شهرینده درس ماتریاللاری عربچه اولماسینا باخماپاراق حیاتا کئچر. آذربایجان جمهوریتیندن شیعه دئییه قوم شهرینه عربچه تحصیل آلان آماغا گلن طلبه لر بیله فارسچا اؤیرنمدن درسلیکلره قاتیلمالارینا اجازه وئرلمز. جلال محمدی سیدعلی خامنه ای نین گؤروشلریندن

یولا چیخاراق تبریز امام جمعه سی "آل هاشم" علیهنه سالدیریق دوزنلمگه
چالیشار، اوخویوروق:

"فارس دیلی نین یایلماسی اوزره جمهوری اسلامی حاکیمیتی نین یوکسک
مقامی سؤز آچدیغینا باخمایاراق بعضیلری هر دلیل ایله ایستر اولسون، ایستر
کئچمیش شاهلیق ظولموندن پیس خاطره لری اولدوغوندان، ایسترسه ده طایفا
ذهنیتی نین اونلارین ذهنینده یاراتدیغی قالیقلارین (رسوبات) تأثیر داییره سینه
دوشدوکلی، یوخسا دوشمنلرین قومی و اختلاف سالان دوشونجه لری نین تأثیر
داییره سینه دوشدوکلی اوچون فارس دیلی نین یایلماسینی "فارس
ملیتچیلیگی" یوخسا آیری "ایرانی دیلر"ین ظعیفلنمه سینه یول آچار دئییه تعبیر
و تفسیر ائدرلر"⁵.

اوسته گؤروندوگو کیمی ظاهرده سیدعلی خامنه ای نین موریدی و بیر امتچی
کیمی چیخیش ائتمه سینه باخمایاراق دیل، مدنیت و ملی روحیه باخمیندان
مؤلیف فارسلیغا تسلیم اولموش فارس مدنیت راسیستی ساییلار. جلال
محمدی سیدعلی خامنه ای جنابلاری نین 1375 اینجی تیر آیی نین 29 اونجو
تاریخیندکی ائتدیگی چیخیشلارینی سرگیلمگه چالیشار، اوخویوروق:

"فارس دیلی باشقا دیلردن داها چوخ ایشلندیگی، انقلاب اسلامی نین
پیامینی، ائله جه ده انقلابی اسلامی نین دوشونجه سینی یایماق اوچون
دونیانین هاراسیندا اولمانیزا باخمایاراق فارسچانی یایماغا چالیشین! فارس
دیلینی یایماق فارس ملیتچیلیگی آنلاییشی دئییل، دونیانین هاراسیندا ایستر
اولسون، فارسچانی بیلن انقلاب اسلامی نی دوزگون، دقیق و دریندن درک

ائده جک. بئله ليکله ايران اسلام انقلابى نين ايچريگى و محتواسى مخاطبلرينه يئتيشه جک"6.

اوسته گؤروندوگو كيمى اسلاميت آنلايشيني قيراغا قوبارساق، بئله بير دوشونجه و تفكر هر كسين ايستر آغزيندان چيخسين، ايستعمارچى بير شخص سايبيلار. دئمك، هر هانكى بير دوشونجه و فكرى يايماق اوچون باشقا توپولوملارى هر هانكى بير ديل ايله زينجيره و بنده چككم ايستعمارچيلىق آنلايشى سايبيلار. بئلنچى گؤروشلر اولسا، اولسا، على شريعتى نين "ايرانيت" دئيه فارس شعوبيه چيلىك آنلايشينا اساسلانا. بو باخيميدان بئله بير دوشونجه يه صاحيبى اولماق دا دين خاديمليگى و امتچيلىك آنلايشينا اؤزگه سايبيلار. جلال محمدى گئنه ده سيدعلى خامنه اى جنابلارى نين 1390 اينجى ايل، ياي آيى نين شهريور آيندا فارس دؤلت كابينه سى عضولرينه ائتديگى چيخيشيني سرگيلمگه چاليشميش، اوخويوروق:

"منيم سوزه ايران و ايران مملكتى اوزره نئچه سفاريشيم وار: بيرينجى- اهميتيلى بؤلوم ديل و ادبياتدير. ايرانا ايلگى و علاقه ديل و ادبيات ايله يارانار. مملكتده مختليف ديبلر وار. آنجاق فارسچا مى ديليميزدير. فارس ديلى نى يايانلار و ترويچ ائدنلر آراسيندا فارس ديللى اولمايان شخصلر بيرينجى يئرده يئر آلارلار. فارس ديلى اوزره آن ياخشى و دولقون مقاله لرى توركلر يازميشلار. من بونو بيلگى و معلوماتلارا اساسن سوزه دئيرم"7.

خامنه اى جنابلارى نين بئلنچى فارس حئيرانليغى و يارانين اوستونه بارماق قويماسى سيدمحمد حسين شهريارين اورك آغريسى ايله ايفاده اولونموش،
شهريار:

باغچامیز فاسد الوب هر گول اكرسن آچماز
يئرى داشليقدى گرک توپراغى غریبلنسىن
مدعاسى چوخ اولان طبل تهى پر بادوخ
نیله يك، ضرناچی نین بورنى گرک یئلنسىن
"سعدى" نین باغ گلستانى گرک حشره قدر
آلماسى سلله نیب، خرماسى زنبیلنسىن
لعت اول باد خزانه كى نظامى باغى نین
بیر یاوا گلبرین قویمادی کاکلنسىن"⁸

دئمک، آذربایجان تورکلوگونون فارسلیغا ائتدیگری بو قدر خدمت قارشیسیندا
ایستر فارس ایستعمار حاکیمیتی و ایسترسه ده بو حاکیمیتیه وسیله اولموشلار،
تورکلرین فارس دیلی و ادبیتا ائتدیگری خدمتترینه قارشین یالنیز نان کؤرلوک
ائدرلر. جلال محمدی گئنه ده سیدعلی حسینی خامنه ای جنابلاری نین 1377
اینجی ایلین، اوردیبهشت آیى نین 23-اونده اوشاقلار باغچاسى (مهد کودک)
مسئوللاری ایله گؤروشونده كى چیخیشینی سرگیلمیش، اوخویوروق:

"دیله اؤنم و اهمیت وئرینیز؛ اوشاغیمیز بوگون فارسچانى دوزگون اؤیرنر، فارسچا
لغتی دوزگون یئرینده ایشلده بیلرسه، شاعیر، اینجه صنعت خادیمی، مودئرات،
کتاب مؤلیفی اولارسا، سیزین ده (اونون باشاریلی اولماغینا) خیالینیز راحت
اولار"⁹.

اوسته گؤروندوگو کیمی سیدعلی خامنه ای جنابلاری چیخیشلاریندا آغیرلیقلى
اولاراق بیر دین خادیمی دئییل، فارس حاکیمیت مسئولو و فارس ولایتی فقیه
کیمی چیخیش ائتمگه چالیشمیش. ایسلامیت آدینا فارسلیق اطرافیندا جولان

وورماقلار علی شریعتی نین شعوبیه چیلیک گؤروشلرینه اساسلانا. جلال محمدی آدلی مؤلیف سیدعلی خامنه ای جنابلارینی تبریز امام جمعه سینی وورماق اوچون فیدالاندیقدان سونرا اؤز دوشونجه لری ایله اورتایا چیخماغا چالیشار، اوخویوروق:

"... تبریز امام جمعه سی نین دانیشیغی "آموزش و پرورش وزیری"، سید محمد بطحائی نین مدرسه لرده فارسچا درس وئرلمه سی نین لازیم اولدوغونو وورقولادیغی چیخیشین علییهه اولموش و اونو قییمسیزجا و رحمسیزجه تنقید آتیشینا توتموش. امام جمعه نین موضوعا بئلنچی یاخلاشیمی محترم وزیرین ائله بیل هر هانکی بیر فارس اولمایان دیل و یا آذربایجان دیلی ایله مخالف اولدوغو ایزلیمینینی اورتایا قویار."¹⁰.

اوسته جلال محمدی نین بیر فارس مدنیت راسیستی و ایستعمار یانچیسى اولاراق تبریز امام جمعه سی آل هاشم علییهه موضع توتماسى علی شریعتی نین ایستعمار اوزره یازدیغی گؤروشلری دوغرولار. علی شریعتی یه گؤره ایستعمار مستملکه ائتدیگی توپولوملاردا اؤزونه یئر آچدیقدان سونرا اورادا ایستعمار دیلی و مدنیتینی منیمسه میش بیر ائلیت یارانار. او ائلیت، یئرلی بیر طبقه حالینا گلر. اؤرنک اولاراق آذربایجان تورکلوگوندن بیر طبقه فارس کیمی تظاهر ائدر و یئرلی خالقى فارس اولماغا ترغیب و تشویق ائدر.

بو گؤرونوم آذربایجان مشروطه حرکاتیندان باشلارایاراق گونوموزه دک یازیلی تورک بیلینجی و شعوروندان یوخسول، احمد کسروی، سیدحسن تقی زاده، تقی ارانى، یحیی ذکاء، منوچهر مرتضوی، رضا عنایت، گونوموزده سید جواد طباطبایی، افشین جعفری، سالار سیف الدینی سای دا سای. بئلنچی بلکه-دن

بیلمدن ایستعمارا عامیل اولموش شخصلر طرفیندن آذربایجان تورکلوگو علیهینه اعمال اولونار. بو عامیلر ایستعمار دیلی و مدنیتینی یئرلی قلمه آماغا چالیشار و یئرلی خالق ایستعمار گوجلرینه و مستملکه چیلیگه تابع اولماغا تشویق ائدر و آذربایجان تورکلوگو ایله دوشمنلیک ائدرلر. جلال محمدی گؤروشلرینی داوام ائدر، اوخویوروق:

"... "آموزش و پرورش وزیری"، سیدمحمد بطهای نین دانشیقلاری نین علیهینه امام جمعه نین قیرمیزی خطی دئییه بو گؤروشلر ترسیم اولدوقدا، ائله بیل آیریلاری آذربایجان خالق نین وطنلری دئییه ایران اوزره جانفشانیقلارینی دانارلار. بونا باخمایاراق تاریخ بویو آذربایجان ایرانین تورپاق بوتونلوگو و ایرانی کیملیگی اوزره اوینادیغی رولونون بؤیوک اولدوغونو بیلیریک. آذربایجان شاعیرلری ملی دیل دئییه فارس دیلی نین گلشمه سینده دانیلماز روللاری اولموش. قطران تبریزی، صائب تبریزی، نظامی گنجوی، خاقانی شروانی، شهریار، یوزلرجه شاعیر و آیری یازارلار وار. بوتون ایرانلیلار، فارس دیلیلر، فارس بیلنلر اونلارین قالارقی و ابدی اثرلرینی اوخورلار. بونلار فارس دیلی نین و **ایران کیملیگی** یاییلماسیندا بؤیوک نقشلری اولموش"¹¹.

اوسته گؤرونوگو و علی شریعتی ده ایران ممالیکی محروسه سینده کی ائتیکیلر اوزره دانماق و انکار سیاستی ایله گلدیگی قناعته اساسا ایستعمار عامیللری اؤز خالقلارینی تحمیق ائتمگه و اونلارین بصیرت گؤزلرینی باغلاماغا ایستعمار قوه لریندن داها دا باشاریقلی اولارلار. اوندان یانا "بنیاد موقوفات محمود افشار یزدی" وفقی آذربایجان تورکلوگو علیهینه بو آدی چکیلمیشلرین یازدیقلاری کتاب و مقاله لری مجانی چاپ ائتمگه و یایماغا چالیشمیش و چالیشار. جلال

محمدی آذربایجان شاعیرلرینی فارس دیلی شاعیر دئییه "ایران کیملیگی" آنلاییشینی دا فارسلیق اساسیندا تانیلاماق و تعریفلمک ایله فارس ایستعمارچیلیق عامیلی و اؤز فارس مدنیت راسیستی اولدوغونو دا اورتایا قویار. دئمک، دیل آنلاییشی مسئله سی انسان توپلوملاریندا اولدوقجا اهمیتلی ساییلار. ذاتن فارس دیلی ایله اؤیرنیم و آموزش گؤرموش سیستمده تربیت اولموشلاردان بوندان آرتیق دا گؤزلمک اولماز. جلال محمدی اؤز نظرینده تبریز امام جمعه سینه سون اوخو آتیم دئییه گئنه ده سیدعلی خامنه ای جنابلاریندان فایدالانماغا چالیشمیش، اوخویوروق:

"تبریز امام جمعه سی نین اوشاقلار باغچاسیندا (مهد کودک ده) طایفالارین و محلی دیلرین اؤیرنیلمه سی اساسینداکی گؤروشلیرى مقام معظمین گؤروشلیرى نین علیینه ساییلار. مقام معظم اوشاقلار باغچاسیندا اوشاقلارا فارسچا اؤیرتمه نی سفاریش ائدرکن تبریز امام جمعه سی نین اوشاقلار باغچاسیندا اوشاقلارا محلی دیلر اؤیرتمک اوزه سفاریشلیرى نین نه معناسی اولایلر؟"¹².

بیلیندیگی کیمی سیدعلی خامنه ای جنابلاری نین گؤروشو بیر فارس حاکیمتی مسئولو اولاراق فارسلیق حاکیمیتی گؤروشلیرى شیعہ لیک قالیببندہ توپلوما سیریماق ساییلار. آذربایجان و تبریزده کی یئرلی خالق ایسه اؤز دیلی و مدنیتی ایله یاشامانی اؤزونه غرور قاینای بیلر. آل هاشم جنابلاری او جماعتین امام رجمعه سی اولاراق خالقین نبضینی هر هانکی فارس مدنیت راسیستی و ایستعمار یانچیسیندان داها دا یاخشى باشا دوشدوگو اوچون "شیش ده یانماسین کباب دا" دئییه، ایستر تورک دیلی نین خط قرمز اولدوغونو، ایسترسه

ده ایران دؤلتچیلیگی دئییه فارسلیغا مخالف اولمادیغینی سرگیلمیش اولار.
بوگونکلو دوروم و وضعیتده آذربایجان تورکلوگو امام جمعه لریندن ده آن آزی بئله
یاناشماق گؤزله.

ایشیق سؤنمز، 23.07.2018

-
- 1 علی شریعتی، بازشناسی هویت ایرانی- اسلامی، چاپ تهران، ص. 212.
  - 2 آذربایجان (روزنامه چاپ تبریز) مالک روزنامه: اکبر رضایی، مدیر مسئول: اکبر رضایی تبریز، سر دبیر: جلال محمدی، زبان روزنامه: فارسی: [https://fa.wikipedia.org/wiki/آذربایجان_\(روزنامه_چاپ_تبریز\)](https://fa.wikipedia.org/wiki/آذربایجان_(روزنامه_چاپ_تبریز))
  - 3 جلال محمدی، دیدگاههای رهبر معظم انقلاب درباره زبان فارسی و دیدگاه امام جمعه تبریزی، 06.05.1397: <http://azariha.org/بانگانی-مقالات/item/2441-دیدگاههای-رهبر-معظم-انقلاب-درباره-زبان-فارسی-و-دیدگاه-امام-جمعه-تبریز>
  - 4 جلال محمدی، باخ اورادا، آئینمیش سید علی خامنه ای، سخنان مقام معظم رهبری در باب زبان فارسی، فرهنگستان زبان و ادبیات فارسی، تاریخ: ۱۴/۷/۱۳۹۲: <http://www.persianacademy.ir/fa/X200592.aspx>
  - 5 جلال محمدی، باخ اورادا.
  - 6 جلال محمدی، باخ اورادا. آئینمیش: سیدعلی خامنه ای، دیدار نمایندگان فرهنگی جمهوری اسلامی ایران در خارج از کشور با رهبر انقلاب، صفحه سیدعلی حسینی خامنه ای، تاریخ: ۲۹/۰۵/۱۳۷۵: <http://farsi.khamenei.ir/news-content?id=19709>
  - 7 جلال محمدی، باخ اورادا. آئینمیش: سیدعلی خامنه ای، بیانات در دیدار رئیس جمهوری و اعضای هیأت دولت، صفحه سیدعلی حسینی خامنه ای، تاریخ ۰۶/۰۶/۱۳۹۰: <http://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=17106>
  - 8 سید محمد حسین شهریار، دیوان ترکی استاد شهریار.
  - 9 جلال محمدی، باخ اورادا. آئینمیش: سیدعلی خامنه ای، بیانات در دیدار مسئولان کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان، تاریخ ۲۳/۰۲/۱۳۷۷: <http://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=3932>
  - 10 جلال محمدی، باخ اورادا.
  - 11 جلال محمدی، باخ اورادا.
  - 12 جلال محمدی، باخ اورادا.